

دانشگاه الزهراء (س)

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

مجازات‌های جایگزین اعدام در جرایم موادّ مخدرّ بر مبنای سیاست‌های کیفری فقه اسلامی و حقوق بین‌الملل

دانشجو

زهرا سادات هاشمی

استاد راهنما

دکتر زهرا سادات میرهاشمی

شهریور ماه سال ۱۴۰۲

Alternative punishments to death in drug crimes based on criminal policies of Islamic jurisprudence and international law.	
Surname: Hashemi	Name: Zahra Sadat
First Supervisor: Dr. Zahra Sadat Mirhashemi Affiliation: Department of Jurisprudence and Law, Faculty of Theology and Islamic Studies, Al-Zahra University, Tehran, Iran.	Second Supervisor: Affiliation: Department of, Faculty of,..... (University)....., .. (city)..... (country)...
First Advisor: Dr. Mohsen Kahdani Affiliation: Deputy Prosecutor of Tehran, Iran.	Second Advisor: Affiliation: Department of, Faculty of,..... (University)....., .. (city)..... (country)...
Degree: Master Department: Department of Jurisprudence and Law Faculty: Faculty of theology Alzahra university	
Subject: Jurisprudence and Law	Field: Criminal jurisprudence
Abstract: Currently, drug crimes are very destructive in the world and are an international concern for all countries. Iran is also one of the countries fighting these crimes, and because of its geographical location, which is close to the Golden Crescent (Afghanistan and Pakistan), it is more exposed to this harm and the spread of narcotics and related crimes. Therefore, the accuracy and sensitivity of the implementation of effective laws should be increased. In the research in question, the death penalty as one of the main punishments in the field of drug crimes has been investigated with a descriptive-analytical method, and by examining the jurisprudential principles and rules and precision in the theories of different legal and social schools, it has been concluded that in Regarding the death penalty in Iran's laws, as a limited punishment in cases of repeated crimes or cases of committing drug crimes with weapons, which are also considered moharebeh according to the jurisprudential principles, it can be considered as one of the limited cases or in the limited sentence, and in cases with Taking into account the conditions and circumstances governing the criminal, the death penalty was also taken into account, and in some cases, the death penalty cannot be proven as a punitive punishment, and more reflection and precision is needed, and in this regard, punishments as effective punishments and Solutions have been provided to make these punishments more effective.	
Keywords Substitution, execution, drug crimes, jurisprudential foundations..	

عنوان: مجازات‌های جایگزین اعدام در جرایم موادّ مخدّر بر مبنای سیاست‌های کیفری فقه اسلامی و حقوق بین‌الملل	
نام خانوادگی: زهرا سادات	نام: هاشمی
استاد راهنمای اول: دکتر زهرا سادات میرهاشمی وابستگی سازمانی: گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.	استاد راهنمای دوم: وابستگی سازمانی: گروه.....، دانشکده.....،(دانشگاه).....، ... (شهر).....،(کشور).....
استاد مشاور اول: دکتر محسن کهدانی وابستگی سازمانی: معاون دادستان تهران، ایران.	استاد مشاور دوم: وابستگی سازمانی: گروه.....، دانشکده.....،(دانشگاه).....، ... (شهر).....،(کشور).....
مقطع: کارشناسی‌ارشد گروه: فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشکده: دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه الزهرا (س)	
رشته/ گرایش: رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی	زمینه پژوهش: فقه جزایی
چکیده: در حال حاضر جرایم موادّ مخدّر در دنیا بسیار مخرّب بوده و یک دغدغه‌ی بین‌المللی برای تمام کشورها محسوب می‌شوند. ایران نیز یکی از کشورهای مبارزه‌کننده با این جرایم می‌باشد که به دلیل موقعیتّ جغرافیایی آن یعنی نزدیکی به هلال طلایی (کشور افغانستان و پاکستان) بیشتر در معرض این آسیب و نشر موادّ مخدّر و جرایم مربوط به آن می‌باشد؛ در نتیجه باید دقّت و حسّاسیت‌ها در اجرای قوانین مؤثر بیشتر شود. در پژوهش مورد نظر با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی مجازات اعدام به عنوان یکی از مجازات‌های اصلی در زمینه‌ی جرایم موادّ مخدّر پرداخته شده است و با بررسی اصول و قواعد فقهی و دقّت در نظریّات مکاتب مختلف حقوقی و اجتماعی این نتیجه حاصل شده است که در خصوص مجازات اعدام در قوانین ایران به عنوان یک مجازات حدّی در موارد تکرار جرم و یا موارد انجام جرایم موادّ مخدّر با سلاح که با مبانی فقهی محاربه نیز محسوب می‌شود، می‌توان آن را جزء موارد حد یا در حکم حد به حساب آورد و در مواردی با در نظر گرفتن شرایط و اوضاع و احوال حاکم بر مجرم مجازات اعدام را نیز در نظر گرفت و در مواردی اعدام به عنوان یک مجازات تعزیری آن را نمی‌توان اثبات کرد و تأمل و دقّت بیشتری مورد نیاز است و در همین راستا مجازات‌هایی به عنوان مجازات‌های مؤثر و راهکارهایی جهت تأثیرگذاری بیشتر این مجازات‌ها ارائه شده است.	
کلیدواژه: جایگزین، اعدام، جرایم موادّ مخدّر، مبانی فقهی.	

دانشگاه الزهرا (س)

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

مجازات‌های جایگزین اعدام در جرایم موادّ مخدرّ بر مبنای سیاست‌های کیفری فقه اسلامی و حقوق بین‌الملل

دانشجو

زهرا سادات هاشمی

استاد راهنما

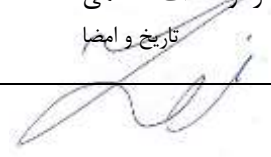
دکتر زهرا سادات میرهاشمی

استاد مشاور

دکتر محسن کهندانی

شهریور ماه سال ۱۴۰۲

باسمه تعالی

تعهد اصالت اثر دانشگاه الزهراء (س)	
اینجانب زهرا سادات هاشمی، دانش‌آموخته مقطع کارشناسی‌ارشد در رشته الهیات گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی که در تاریخ ۱۴۰۲/۰۶/۲۹ از پایان‌نامه/رساله خود تحت عنوان: مجازات‌های جایگزین اعدام در جرایم مواد مخدر بر مبنای سیاست‌های کیفری فقه اسلامی و حقوق بین‌الملل) با کسب درجه عالی دفاع نموده‌ام، متعهد می‌شوم: ۱. این پایان‌نامه/رساله دستاورد پژوهش اینجانب بوده و محتوای آن از درستی و اصالت برخوردار است. ۲. این پایان‌نامه/رساله و محتوای آن تاکنون توسط اینجانب یا فرد دیگری برای دریافت مدرک یا امتیاز در هیچ کجا ارائه نشده است. ۳. مقالات مستخرج از این پایان‌نامه/رساله کاملاً منطبق بر آن بوده و از هرگونه جعل داده و یا تغییر اطلاعات پرهیز خواهم نمود. ۴. در همه آثار مستخرج از این پایان‌نامه/رساله، نام استاد(ان) راهنما و در صورت تشخیص استاد راهنمای نخست، نام استاد(ان) مشاور و نشانی رایانامه سازمانی آنان را درج خواهم کرد. ۵. حق نشر، تکثیر و درآمدهای حاصل از این پایان‌نامه/رساله مطابق آیین‌نامه مالکیت فکری و تجاری‌سازی دانشگاه الزهراء مصوب هیات امناء دانشگاه مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۳۰ متعلق به دانشگاه است و هرگونه بهره‌مندی و یا نشر دستاوردهای حاصل از این تحقیق اعم از چاپ کتاب، مقاله و ...، چه در زمان دانشجویی و یا بعد از فراغت از تحصیل، با کسب اجازه از معاونت پژوهشی دانشگاه مجاز می‌باشد و چنانچه تدوین پایان‌نامه/رساله منجر به اختراع و یا دستیابی به دانش فنی جدید شود، مشمول احکام مرتبط با اختراع اثر و یا نوآوری، مندرج در آیین‌نامه فوق خواهد بود. ۶. حقوق معنوی همه کسانی را که در به‌دست آمدن نتایج اصلی پایان‌نامه/رساله تاثیرگذار بوده‌اند، رعایت کرده و هنگام به کار بردن دستاورد پژوهش‌های دیگران در آن، با دقت و به درستی به آن‌ها استناد نموده‌ام، درغیراین‌صورت برابر قوانین و مقررات مسئول بوده و دانشگاه در این خصوص مسئولیتی ندارد. ۷. در صورت اثبات تقلب در تهیه پایان‌نامه/رساله، برابر قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در وزارت علوم با دانشجو رفتار خواهد شد. نام و نام خانوادگی دانشجو: زهرا سادات هاشمی تاریخ و امضا 	

تحصیلات تکمیلی

بنام خدا

شماره: ۰۲/۴۲۲۰/اد

تاریخ: ۱۴۰۲/۰۶/۲۸

دانشگاه الزهرا

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیأت داوران، پایان نامه کارشناسی ارشد خانم زهراسادات هاشمی در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی با
عنوان:

مجازات ها و مجازات اعدام در جرایم برادری بر مبنای سیاست های
سیاسی فقه اسلامی حقوق بین الملل

را در تاریخ ۱۴۰۲/۰۶/۲۹ با درجه علمی... ارزیابی کرد.

نام و نام خانوادگی	سمت	مرتبه علمی	دانشگاه یا موسسه	امضا
دکتر زهرا سادات میرهاشمی	راهنما	استادیار	دانشگاه الزهرا	
دکتر دکتر محسن کهندانی	مشاور	دکتری	قوه قضائیه	
دکتر محمدحسین عالمی	داور داخلی	استادیار	دانشگاه الزهرا	
دکتر محمدحسن گلی شیردار	داور خارجی	استاد	دانشگاه امام صادق (ع)	

نام و نام خانوادگی استاد ناظر: محمدحسین عالمی

امضا و تاریخ

۱۴۰۲/۰۶/۲۹

* این کاربرگ پس از تکمیل توسط هیأت داوران و تایید استاد ناظر طبق راهنمای نگارش پایان نامه در
نسخه صحافی شده پایان نامه درج می گردد اما به عنوان مدرک فراغت از تحصیل در مقطع کارشناسی
ارشد فاقد اعتبار است.

تقدیم

بضاعتی در خور تقدیم نیست آداب و رسم ادب و برای رضایت حضرت حق این بدیه نابجزیرا تقدیم می‌کنم به ساحت مقدس حضرت علی (علیه السلام) و حضرت زهرا (سلام الله علیها) و فرزندان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باشد که مورد رضایت شان قرار گیرد و در مسیر تحصیل علم راحلشای حقیر باشند.

سازگاری

خداوند حکیم را شکر کنم که به حقیر توفیق قلم زدن در عرصه‌ی علمی عطا کرده است و بر خود لازم می‌دانم از تمامی عزیزانی که در محارث این بیان نامه مرا مورد لطف و محبت خودشان قرار دادند، صمیمانه تشکر نمایم. از استاد محترم راهنما، سرکار خانم دکتر زهراسادات میرباشی که بارها بنیانی‌های بسیار ارزشمندشان در پیش بردمان نامه نقشی ستودنی ایفا کردند، سپاس گزارم. همچنین، استاد محترم مشاور، دکتر حسن کهنه‌دانی با نظرات دقیق و عالمانه به تقویت این پژوهش کمک قابل توجهی نمودند، مینایت تشکر می‌کنم. افزون بر این، لازم است که از استادان محترم، دکتر محمد حسن گل‌شیردار به عنوان داور محترم خارجی و دکتر محمد حسین عالمی، داور محترم داخلی نیز قدردانی نمایم که با نظرات ارزشمندشان به تقویت و غنای این پژوهش کمک نمودند، بسیار سپاسگزارم.

اگر امر و موقوف شدم کامی به سوی فردا بردارم حاصل خواست و ایثار و صبوری به سرم در مسیر زندگی بوده، چرا که ایشان با شکلی تمام، مصائب و دشواری‌های دوران تحصیل را با جان و دل پذیرا شدند و با حمایت‌های مادی و معنوی خویش کامیابیم را بهجت تحصیل علم و دانش استوارتر نمودند و این محبت‌های بی‌دریغ شاید سراسر مایه از جنس دعای زیبای عاقبت بخیری است. همچنین وجود پدر و مادر نازنینم که در مسیر تحصیل علم با حمایت و تشویق ایشان بسیار راحتهای حقیر بوده اند و به رسم ادب بردستان پر مهرشان بوسه میزنم و از خداوند برایشان طول عمر بهره‌ها با عافیت خواستارم. از خداوند طلب میکنم که روزی بتوانم در محضر این سه عزیز باعث افتخار و خرسندی باشم.

چکیده

در حال حاضر جرایم موادّ مخدّر در دنیا بسیار مخرب بوده و یک دغدغه‌ی بین‌المللی برای تمام کشورها محسوب می‌شوند. ایران نیز یکی از کشورهای مبارزه‌کننده با این جرایم می‌باشد که به دلیل موقعیت جغرافیایی آن یعنی نزدیکی به هلال طلایی (کشور افغانستان و پاکستان) بیشتر در معرض این آسیب و نشر موادّ مخدّر و جرایم مربوط به آن می‌باشد؛ در نتیجه باید دقت و حسّاسیت‌ها در اجرای قوانین مؤثر بیشتر شود. در پژوهش مورد نظر با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی مجازات اعدام به عنوان یکی از مجازات‌های اصلی در زمینه‌ی جرایم موادّ مخدّر پرداخته شده است و با بررسی اصول و قواعد فقهی و دقت در نظریات مکاتب مختلف حقوقی و اجتماعی این نتیجه حاصل شده است که در خصوص مجازات اعدام در قوانین ایران به عنوان یک مجازات حدّی در موارد تکرار جرم و یا موارد انجام جرایم موادّ مخدّر با سلاح که با مبانی فقهی محاربه نیز محسوب می‌شود، می‌توان آن را جزء موارد حد یا در حکم حد به حساب آورد و در مواردی با در نظر گرفتن شرایط و اوضاع و احوال حاکم بر مجرم مجازات اعدام را نیز در نظر گرفت و در مواردی اعدام به عنوان یک مجازات تعزیری آن را نمی‌توان اثبات کرد و تأمل و دقت بیشتری مورد نیاز است و در همین راستا مجازات‌هایی به عنوان مجازات‌های مؤثر و راهکارهایی جهت تأثیرگذاری بیشتر این مجازات‌ها ارائه شده است.

واژگان کلیدی: جایگزین، اعدام، جرایم موادّ مخدّر، مبانی فقهی.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۴
۱. بیان مسئله	۱۴
۲. اهمیت و ضرورت پژوهش	۱۷
۳. اهداف پژوهش	۱۸
۴. پرسش‌های اصلی و فرعی	۱۸
۴-۱. پرسش اصلی	۱۸
۴-۲. پرسش‌های فرعی	۱۸
۵. فرضیه‌های پژوهش	۱۸
۶. پیشینه پژوهش	۱۹
۷. روش و نوع پژوهش	۲۲
۸. ساختار پژوهش	۲۲
طرح پژوهش و شناخت مفاهیم و کلیات	۲۴
۱-۱. جرم	۲۴
۱-۱-۱. جرم در لغت	۲۴
۱-۱-۲. جرم در اصطلاح	۲۴
۱-۲-۱. اصطلاح فقهی	۲۴
۱-۲-۲. اصطلاح حقوقی	۲۵
۲-۱. مواد مخدر	۲۶
۱-۲-۱. تعریف مواد مخدر	۲۶
۲-۲-۱. انواع مواد مخدر	۲۸
۳-۱. تاریخچه مواد مخدر در ایران و جهان	۳۴
۴-۱. آسیب‌های ناشی از مواد مخدر	۳۷
۴-۱-۱. آسیب‌های جسمی	۳۸
۴-۱-۲. آسیب‌های روحی و روانی	۳۹
۴-۱-۳. آسیب‌های خانوادگی	۳۹
۴-۱-۴. آسیب‌های اجتماعی	۳۹
۵-۱. علل گرایش جوامع به سمت مواد مخدر	۴۰

۴۰.....	۱-۵-۱. فقر
۴۱.....	۲-۵-۱. نابرابری و عدم وجود عدالت اجتماعی
۴۱.....	۳-۵-۱. بیکاری و نبود درآمد
۴۲.....	۴-۵-۱. ضعف مذهب و تعهدات اخلاقی
۴۲.....	۵-۵-۱. فرهنگ غلط
۴۲.....	۶-۵-۱. دوست و هم‌سالان نامناسب فرد
۴۲.....	۶-۱. موادّ مخدّر در روایات و فقه
۴۳.....	۱-۶-۱. روایات
۴۳.....	۲-۶-۱. فقه
۴۴.....	۱-۲-۶-۱. حکم استعمال موادّ مخدّر در کلام فقها
۴۴.....	۲-۲-۶-۱. ادّله فقهی حرمت استعمال موادّ مخدّر
۴۶.....	۷-۱. مصارف مشروع موادّ مخدّر
۴۶.....	۸-۱. جرایم موادّ مخدّر و مجازات‌های آن‌ها
۴۶.....	۱-۸-۱. جرایم
۴۸.....	۲-۸-۱. مجازات‌ها
۴۹.....	۳-۸-۱. بررسی ماده ۴۵ الحاقی قانون مبارزه با موادّ مخدّر (ابهامات و چالش‌های آن)
۵۰.....	۹-۱. مجازات اعدام
۵۰.....	۱-۹-۱. تعریف اعدام و بررسی ابعاد حقوقی آن
۵۱.....	۱-۱-۹-۱. اعدام در لغت
۵۱.....	۲-۱-۹-۱. اعدام در اصطلاح فقه و حقوق
۵۲.....	۲-۹-۱. اقسام مجازات اعدام در فقه
۵۲.....	۳-۹-۱. اهداف مجازات اعدام
۵۳.....	۱-۳-۹-۱. انتقام از مجرم و اجرای عدالت (مکافات‌دهی مجرم)
۵۳.....	۲-۳-۹-۱. ارعاب و ایجاد ترس
۵۴.....	۳-۳-۹-۱. تربیت فرد مجرم
۵۴.....	۴-۳-۹-۱. طرد مجرم از جامعه
۵۵.....	۴-۹-۱. پیشینه مجازات اعدام در حقوق ایران و بین‌الملل و فقه
۵۵.....	۱-۴-۹-۱. حقوق ایران و بین‌الملل
۵۷.....	۲-۴-۹-۱. منابع فقه (مبانی فقهی)

۱۰-۱. نظریات موافقان و مخالفان مجازات اعدام	۵۹
۱۰-۱. مکتب کلاسیک	۶۰
۱۰-۲. مکتب عدالت مطلق	۶۲
۱۰-۳. مکتب تحقیقی (اثباتی)	۶۲
۱۰-۴. مکتب دفاع اجتماعی	۶۳
۱۱-۱. سیاست کیفری	۶۴
مجازات اعدام در جرایم موادّ مخدّر بر مبنای سیاست‌های کیفری فقه اسلام	۶۸
۱-۲. ادله و مبانی اثبات مجازات اعدام در جرایم موادّ مخدّر بر اساس سیاست‌های کیفری فقه اسلام	۶۸
۱-۲. آیه «افساد فی الارض»	۶۸
۱-۲. روایات	۷۰
۱-۲. قاعده فقهی «التعزیر بما یراه الحاکم»	۷۰
۱-۲. اصل عدم زیادی مجازات تعزیری از حدود الهی	۷۲
۲-۲. ادله و مبانی نفی مجازات اعدام در جرایم موادّ مخدّر بر اساس سیاست‌های کیفری فقه اسلام	۷۲
۲-۲. آیات	۷۲
۲-۲. عدم امکان تمسّک به آیه افساد فی الارض در جرایم موادّ مخدّر	۷۲
۲-۲. آیات دال بر حرمت دماء مسلمین	۷۴
۲-۲. آیات ناظر بر تأثیر توبه در تربیت انسان و تأثیر آن در سقوط مجازات	۷۵
۲-۲. روایات	۷۵
۲-۲. روایات وارده در باب موادّ مخدّر	۷۵
۲-۲. کاربرد روایات دال بر اثبات مجازات اعدام برای نفی مجازات اعدام در جرایم موادّ مخدّر	۷۷
۲-۳. قواعد فقهیه	۷۹
۲-۳. قاعده حرمت جان مسلم	۷۹
۲-۳. قاعده احتیاط در دماء	۸۰
۲-۳. قاعده درأ	۸۱
۲-۳. قاعده «التعزیر دون الحد»	۸۲
۲-۴. اصل برائت و اصل سودمندی اجتماعی	۸۳
۲-۵. اصل شخصی بودن مجازات‌ها	۸۴
۲-۶. بنای عقلاء	۸۶
سیاست کیفری ایران و حقوق بین‌الملل در قبال اعدام در جرایم موادّ مخدّر	۸۸

- ۱-۳. پیشینه اعدام به عنوان مجازات موادّ مخدّر در حقوق ایران ۸۸
- ۲-۳. نظریّات جرم‌شناسی در خصوص جرایم موادّ مخدّر و موضع حقوق ایران در برابر آن‌ها ۹۰
- ۱-۲-۳. نظریّات جرم‌شناسی در خصوص موادّ مخدّر ۹۱
- ۱-۲-۳-۱. جرم‌انگاری ۹۲
- ۲-۳-۱-۲. جرم‌زدایی ۹۳
- ۳-۲-۱-۳. قانون‌مندسازی (بینابین) ۹۵
- ۴-۲-۱-۳. فایده‌گرایی ۹۶
- ۲-۲-۳. موضع ایران در برابر نظریّه‌های جرم‌شناسی ۹۶
- ۱-۲-۲-۳. سیاست تشویقی ۹۷
- ۲-۲-۲-۳. سیاست جنایی مبتنی بر مبارزه غیرکیفری و مبارزه کیفری خفیف ۹۷
- ۳-۲-۲-۳. سیاست جنایی مبتنی بر مبارزه سرکوبگرانه ۹۸
- ۳-۳. نظریّه‌های جامعه‌شناختی ۹۹
- ۱-۳-۳. نظریّه ابزار و هدف ۹۹
- ۲-۳-۳. نظریّه فشار مرتون ۹۹
- ۴-۳. نظریّه‌های واکنش اجتماعی ۱۰۰
- ۱-۴-۳. نظریّه تضاد اجتماعی ۱۰۰
- ۲-۴-۳. همبستگی میان مصرف مواد و محرومیّت اجتماعی ۱۰۰
- ۳-۴-۳. سخن از رابطه علیّ ما بین موادّ مخدّر و ارتکاب جرایم ۱۰۱
- ۵-۳. ماهیّت (حدّی یا تعزیری یا حکومتی بودن) مجازات اعدام در جرایم موادّ مخدّر ۱۰۲
- ۶-۳. ادّله موافقان و مخالفان مجازات اعدام در جرایم موادّ مخدّر ۱۰۹
- ۱-۶-۳. ادّله موافقان ۱۱۰
- ۱-۱-۶-۳. مسئولیّت افراد جامعه ۱۱۰
- ۲-۱-۶-۳. بر حق بودن مجازات‌های شرعی ۱۱۱
- ۳-۱-۶-۳. مصلحت فرد و جامعه ۱۱۲
- ۴-۱-۶-۳. بازدارندگی و سزادهی ۱۱۳
- ۵-۱-۶-۳. اصلاح مجرم ۱۱۴
- ۶-۱-۶-۳. حفظ نظام اجتماعی ۱۱۵
- ۷-۱-۶-۳. مجازات مصداق رحمت الهی ۱۱۶
- ۲-۶-۳. ادّله مخالفان ۱۱۷

- ۱۱۷-۳-۲-۱. ناهمگونی با احساس بشر دوستی.....
- ۱۱۹-۳-۲-۲. عدم تحقق اربعایی و بازدارندگی در مجازات اعدام.....
- ۱۲۱-۳-۲-۳. ایجاد حس انتقام و ترویج آن در جامعه.....
- ۱۲۲-۳-۲-۴. خطاپذیری محاکمات جنایی.....
- ۱۲۳-۳-۲-۵. ناکارآمدی مجازات اعدام.....
- ۱۲۳-۳-۲-۶. آثار سوء اعدام بر روحیه افراد جامعه.....
- ۱۲۴-۳-۲-۷. عدم اعتقاد دادگاه‌ها به اعدام.....
- ۱۲۶-۳-۲-۸. نقض اصول حاکم بر مجازات‌ها.....
- ۱۲۸-۳-۷. تأثیر سه عامل بزه‌دیده، بزه‌کار و جامعه در وقوع جرایم موادّ مخدرّ.....
- ۱۲۹-۳-۸. نقش مقتضیات زمان و مکان در تحوّل مجازات اعدام.....
- ۱۲۹-۳-۹. بررسی عوامل افزایش جرایم موادّ مخدرّ با وجود سیاست‌های کیفری سخت‌گیرانه.....
- ۱۲۹-۳-۹-۱. مبارزه با معلول، علت اصلی ناکارآمدی مجازات اعدام در جرایم موادّ مخدرّ.....
- ۱۳۰-۳-۹-۲. دشواری اثبات ناکارآمد بودن مجازات اعدام و جایگزین کردن مجازات‌های مؤثر.....
- ۱۳۱-۳-۱۰. سیاست‌های حقوق بین‌الملل در قبال جرایم موادّ مخدرّ.....
- ۱۳۲-۳-۱۱. ادله گرایش حقوق کیفری ایران به اعمال مجازات اعدام.....
- ۱۳۲-۳-۱۱-۱. سوء برداشت از فقه.....
- ۱۳۲-۳-۱۱-۲. عدم وجود سیاست کیفری واحد.....
- ۱۳۳-۳-۱۱-۳. عدم توجه کافی به تأثیر واقعی مجازات اعدام در خصوص جرایم موادّ مخدرّ.....
- ۱۳۴-۳-۱۱-۴. عدم توجه به مجازات‌های جایگزین اعدام.....
- ۱۳۴-۳-۱۲. ضمانت اجرای کیفری جرایم موادّ مخدرّ.....
- ۱۳۵-۳-۱۲-۱. تعریف سیاست جنایی.....
- ۱۳۵-۳-۱۲-۲. انواع سیاست جنایی.....
- ۱۳۵-۳-۱۲-۱. سیاست جنایی تقنینی.....
- ۱۳۷-۳-۱۲-۲. سیاست جنایی قضایی.....
- ۱۳۹-۳-۱۲-۳. سیاست جنایی مشارکتی.....
- ۱۴۰-۳-۱۲-۴. سیاست جنایی اجرایی.....
- ۱۴۱-۳-۱۲-۵. سیاست جنایی افتراقی.....
- ۱۴۲-۳-۱۳. پیامدهای حذف مجازات اعدام.....
- ۱۴۵-۳-۱۴. مجازات‌های مؤثر جایگزین اعدام.....

۱-۴. ادله لزوم اصلاح و تغییر در مجازات اعدام در جرایم موادّ مخدّر	۱۴۶
۱-۱-۴. مبانی مطرح شده در فقه اسلامی	۱۴۶
۱-۲-۴. ملموس نبودن ارباب و عدم بازدارندگی مجازات اعدام.....	۱۴۶
۱-۳-۴. بر اساس اصل تناسب جرم و مجازات.....	۱۴۷
۱-۴-۴. پیامدهای منفی اعدام بر خانواده مجرمین	۱۴۸
۱-۵-۴. مفسد اجتماعی مترتب بر اعدام	۱۵۰
۱-۶-۴. معلول بودن محکومین.....	۱۵۰
۲-۴. مجازات‌های پیشنهادی جایگزین اعدام در جرایم موادّ مخدّر	۱۵۰
۱-۲-۴. حبس ابد	۱۵۳
۲-۲-۴. جزای نقدی	۱۵۴
۳-۲-۴. اقدامات تأمینی و تربیتی	۱۵۴
۱-۳-۲-۴. فعالیت‌های آموزشی و فرهنگی در مراکز نگهداری زندانیان جرایم موادّ مخدّر	۱۵۵
۲-۳-۲-۴. تقویت روحیه ایمان و تقوا.....	۱۵۵
۳-۳-۲-۴. ایجاد مراکز فرهنگی مردم‌نهاد برای درمان معتادان	۱۵۶
۴-۲-۴. تبعید مجرم	۱۵۷
۳-۴. عوامل مؤثر و تقویت‌کننده بازدارندگی مجازات‌های جایگزین در جرایم موادّ مخدّر	۱۵۷
۱-۳-۴. قاطعیّت و جدیّت در اجرای مجازات‌ها	۱۵۷
۲-۳-۴. محروم کردن متّهمان جرایم موادّ مخدّر از تدابیر ارفاقی.....	۱۵۸
۳-۳-۴. مبارزه با علّت اصلی به جای معلول	۱۵۹
۴-۳-۴. کاهش انگیزه‌های ارتکاب جرایم	۱۵۹
۵-۳-۴. اعمال مجازات در ملاء عام	۱۶۰
نتیجه‌گیری.....	۱۶۱
فهرست منابع و مآخذ	۱۶۴
الف) کتب.....	۱۶۴
ب) مقالات.....	۱۶۸
پ) پایان‌نامه‌ها	۱۷۰
د) ارگان‌ها و مؤسّسات آماری	۱۷۰
ذ) منابع لاتین	۱۷۰
ر) سایت	۱۷۱

مقدمه

رویکردی که در این پژوهش بر آن تأکید می‌شود ناظر بر مجازات‌های جایگزین اعدام در جرایم مواد مخدر می‌باشد. برای مشخص شدن محورهای اصلی پژوهش، ابتدا در قالب مقدمه‌ای به تعریف طرح پژوهش و ترسیم موضوع اصلی پژوهش پرداخته می‌شود. بیان مسأله‌ی پژوهش، پرسش‌هایی که در این پژوهش به آن پاسخ داده می‌شوند، ساختار و چگونگی سامان‌دهی مطالب پژوهش از جمله اموری می‌باشند که در ذیل بیان می‌شوند.

۱. بیان مسئله

مواد مخدر به عنوان یک بلای بزرگ تقریباً در تمام کشورها پیشینه‌ی تاریخی داشته و به همین جهت تمامی جوامع برای جلوگیری و مرتفع ساختن آسیب‌های ناشی از آن تلاش‌هایی داشته‌اند و سعی بر آن دارند با بکارگیری سیاست‌های جنایی مختلف از قاچاق، خرید، فروش و حتی استعمال آن جلوگیری کنند تا جامعه‌ای سالم داشته باشند.

در مورد مواد مخدر یک نکته حائز اهمیت است و آن ارتباط غیر قابل انکار ما بین جرم و مواد مخدر است به گونه‌ای که هر کجا مواد مخدر در میان است جرم هم جریان دارد؛ ولی از آن جایی که تجارت مواد مخدر یکی از پر سودترین تجارت‌های جهان به حساب می‌آید و پس از تجارت اسلحه و مهمات پر سودترین تجارت جهان محسوب می‌شود و به همین دلیل سودآور بودن اقتصادی آن باز هم رواج دارد و در چنین شرایطی مسلماً باید تلاش‌ها در جهت کنترل آن بیشتر شود.

ادامه پیدا کردن این تجارت به تقاضای مواد مخدر بستگی دارد و در سال‌های اخیر شاهد افزایش جرایم مواد مخدر هستیم که خود ناشی از تقاضای مواد مخدر و متأسفانه به دلیل افزایش مواد مخدر صنعتی می‌باشد.

مواد مخدر با به خطر انداختن جان انسان‌های زیادی، جنبه‌ی تهدید عمومی داشته و امنیت سایر افراد جامعه را نیز به مخاطره می‌اندازد و گویی بلایی خانمان‌سوز به معنای واقعی کلمه به حساب می‌آید و به همین جهت جرایم مواد مخدر از جمله جرایم مهمی هستند که می‌توانند سبب ضربه به نظام و مخلّ امنیت همه‌ی افراد جامعه گردند.

با توجه به آن‌چه که بیان شد، از یک سو، لازم است که نسبت به آن‌ها مجازات‌هایی اعمال شوند که قدرت کنترل بالایی داشته باشند و به اصطلاح جنبه‌ی پیشگیرانه داشته باشند و از سوی دیگر، در تعیین مجازات باید اصول حقوق بشر و حق حیات به عنوان مهم‌ترین حق بشریت لحاظ شود، چراکه با

حقوق بنیادین و اساسی بشر مرتبط می‌باشند و حکم اعدام به طور انکارناپذیر با این حق در تعارض می‌باشد؛ اما به دلیل سنگینی و قبح این‌گونه جرایم و همچنین شدت آثار سوء در آن‌ها به مجازات‌هایی متناسب با آن اعمال مجرمانه نیازمند است.

کشور ایران به لحاظ موقعیت جغرافیایی از سویی، در همسایگی کشورهای همچون افغانستان و پاکستان قرار دارد که قاچاقچیان و تولیدکنندگان مواد مخدر می‌باشند و از طرفی، هم برخی مناطق آن به لحاظ آب و هوایی مناسب کشت مواد مخدر بوده مثل جنوب کشور با توجه به کشت آن در قدیم‌الایام رواج داشته است. افزون بر این، در گذشته‌های بسیار دور بیگانگان به طور برنامه‌ریزی شده این مواد را در کشور ما ترویج داده‌اند و این‌ها عواملی به شمار می‌آیند که سبب می‌شوند این بلای خانمان‌سوز امروزه در کشور ما هم وجود داشته و تلاش در جهت مرتفع کردن آسیب‌ها و نتایج مخرب آن‌ها ضرورت داشته باشد.

با توجه به آخرین تغییرات تقنینی در قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و الحاق موادی به آن در سال ۱۳۹۶، در بند ۴۵ الحاقی به قانون مورد اشاره، کلیه جرایم موضوع ماده ۴ این قانون مشروط بر این‌که بیش از ۵۰ کیلو گرم باشد^۱ و مواد موضوع ماده ۸ این قانون مشروط به آن‌که بیش از دو کیلو گرم باشد و در خصوص سایر جرایم موضوع ماده ۸ در صورتی که بیش از سه کیلو گرم

^۱ ماده ۴- هر کس بنگ، چرس، تریاک، شیر، سوخته و یا تفاله تریاک را به هر نحوی به کشور وارد و یا به هر طریقی صادر و ارسال نماید یا مبادرت به تولید، ساخت، توزیع یا فروش کند یا در معرض فروش قرار دهد با رعایت تناسب و با توجه به مقدار مواد مذکور به مجازات‌های زیر محکوم می‌شود:

- ۱- تا پنجاه گرم، تا چهار میلیون ریال جریمه نقدی و تا پنجاه ضربه شلاق.
 - ۲- بیش از پنجاه گرم تا پانصد گرم، از چهار میلیون تا پنجاه میلیون ریال جریمه نقدی و بیست تا هفتاد و چهار ضربه شلاق و در صورتی که دادگاه لازم بداند تا سه سال حبس.
 - ۳- بیش از پانصد گرم تا پنج کیلو گرم، از پنجاه میلیون ریال تا دویست میلیون ریال جریمه نقدی و پنجاه تا هفتاد و چهار ضربه شلاق و سه تا پانزده سال حبس.
 - ۴- بیش از پنج کیلو گرم، اعدام و مصادره اموال به استثناء هزینه تأمین زندگی متعارف برای خانواده محکوم.
- تبصره - هرگاه محرز شود مرتکبین جرائم موضوع بند ۴ این ماده برای بار اول مرتکب این جرم شده و موفق به توزیع یا فروش آنها هم نشده و مواد، بیست کیلو یا کمتر باشد دادگاه با جمع شروط مذکور آنها را به حبس ابد و هفتاد و چهار ضربه شلاق و مصادره اموال به استثناء هزینه تأمین زندگی متعارف برای خانواده آنها محکوم می‌نماید. در اوزان بالای بیست کیلو گرم مرتکبین تحت هر شرایطی اعدام می‌شوند.

باشد اجرای مجازات اعدام نسبت به مرتکبان، متهمان و مجرمان در صورتی که لازم‌الاجرا شوند منوط به داشتن یکی از سه شرط بیان شده در بندهای الف و ب و پ ماده‌ی الحاقی فوق می‌باشد.

در حقوق ایران قانون‌گذار سعی بر آن دارد تا با در نظر گرفتن مجازات‌های سنگین و رسیدگی به جرایم موادّ مخدر متناسب با حسّاسیت این جرایم با آن‌ها برخورد کند. در نتیجه می‌توان گفت شاید در نظر گرفتن مجازات اعدام یا سلب حیات به سبب همین میزان اهمّیت جرایم موادّ مخدر می‌باشد.

با بررسی مجموعه قوانینی که در زمینه‌ی جرایم موادّ مخدر در طول مدّت زمان به تصویب رسیده‌اند این نکته آشکار می‌شود که هر چه به عصر حاضر نزدیک می‌شویم مسئله‌ی جرایم موادّ مخدر بیشتر مورد توجّه حقوق و مخصوصاً حقوق کیفری قرار می‌گیرد، در نتیجه بسیار لازم است که با تبیین و تعریف مفاهیم اساسی، میزان و درجه‌ی اهمّیت جرایم مورد اشاره را به عرض مخاطب رسانده شود. همچنین یکی از پاسخ‌های سیاست جنایی ایران به این‌گونه جرایم حقوق کیفری می‌باشد که در جوامع مختلف بسیار مورد انتقاد قرار گرفته است (رحمدل، (۱۳۹۵)، ۲۰-۲۱) و به همین جهت برای تبیین واضح این پاسخ تلاش می‌شود.

در اسلام حقّ حیات از کرامت والایی برخوردار است تا بدان‌جا که برای سلب آن از مؤمن، دلیل محکم و قوی لازم است. با توجّه به تأکید اسلام بر حرمت جان مسلم و حفظ جان آدمی که این یک قاعده‌ی

۱. ماده‌ی ۸- هرکس هروئین، مرفین، کوکائین، و دیگر مشتقات شیمیائی مرفین و کوکائین را وارد کشور کند، یا مبادرت به ساخت، تولید، توزیع، صدور، ارسال، خرید و فروش نماید و یا در معرض فروش قرار دهد و یا نگهداری، مخفی یا حمل کند با رعایت تناسب و با توجّه به میزان مواد به شرح زیر مجازات خواهد شد:

۱- تا پنج سانی گرم، از پانصد هزار ریال تا یک میلیون ریال جریمه نقدی و بیست تا پنجاه ضربه شلاق.
۲- بیش از پنج سانی گرم تا یک گرم، از دو میلیون تا شش میلیون ریال جریمه نقدی و سی تا هفتاد ضربه شلاق.
۳- بیش از یک گرم تا چهار گرم، از هشت میلیون تا بیست میلیون ریال جریمه نقدی و دو تا پنج سال حبس و سی تا هفتاد ضربه شلاق.
۴- بیش از چهار گرم تا پانزده گرم، از بیست میلیون تا چهل میلیون ریال جریمه نقدی و پنج تا هشت سال حبس و سی تا هفتاد و چهار ضربه شلاق.

۵- بیش از پانزده گرم تا سی گرم، از چهل میلیون تا شصت میلیون ریال جریمه نقدی و ده تا پانزده سال حبس و سی تا هفتاد و چهار ضربه شلاق.

۶- بیش از سی گرم، اعدام و مصادره اموال به استثناء هزینه تأمین زندگی متعارف برای خانواده محکوم.
تبصره ۱- هرگاه محرز شود مرتکب جرم موضوع بند (۶) این ماده برای بار اول مرتکب این جرم شده و موفق به توزیع یا فروش آن هم نشده در صورتی که میزان مواد بیش از یکصد گرم نباشد با جمع شروط مذکور یا عدم احراز قصد توزیع یا فروش در داخل کشور با توجه به کیفیت و مسیر حمل، دادگاه به حبس ابد و مصادره اموال به استثناء هزینه تأمین زندگی متعارف برای خانواده محکوم، حکم خواهد داد.

تبصره ۲- در کلیه موارد فوق چنانچه متهم از کارکنان دولت یا شرکت‌های دولتی و شرکت‌ها و مؤسسات وابسته به دولت باشد، علاوه بر مجازات‌های مذکور در این ماده به انفصال دائم از خدمات دولتی نیز محکوم خواهد شد.

فقهی بر گرفته از منابع فقهی و روایی شیعه می‌باشد، در مواردی هم در اسلام به دلیل شدت و سنگینی عمل، برای افراد مجازات سلب حیات در نظر گرفته شده است.

قانون‌گذار در قانون مبارزه با موادّ مخدرّ و برخی جرایم دیگر گویا با رویکرد سهل‌گیرانه مجازات اعدام را پیش‌بینی کرده است و این یک نقطه‌ی ضعف برای قوانین جزایی یک کشور اسلامی می‌باشد، چرا که در مورد این‌گونه جرایم گاهی با توجّه به اوضاع و احوال و شرایط مجرم نمی‌توان او را مستحقّ مجازات سلب حیات دانست. مهم‌تر از این موارد، در سطح بین‌المللی نیز این مجازات یک مجازات ناهنجار و مخالف حقّ طبیعی همه‌ی افراد جامعه می‌باشد.

مجازات اعدام در سطح بین‌المللی نیز در برخی نظام‌های جزایی و کیفری همچون ایالات متحده آمریکا و چین که جزء فعالان حقوق بشر نیز می‌باشند، مطرح شده است و این خودش مانعی جدّی از نسخ این مجازات در سطح بین‌الملل می‌باشد و این در حالی است که نگاه بین‌المللی به سمت حذف این مجازات سوق پیدا کرده است و فشارهایی بر کشورها در جهت حذف آن به خاطر حقّ طبیعی حیات افراد، وجود دارد اما حقیقت آن است که به دلیل سنگینی جرم و عمل وقوع یافته حتی برخی از کشورهای فعال در زمینه حقوق بشر نیز این مجازات را از متن قانون خود حذف نکرده‌اند، چراکه آن را متناسب با جرم واقع شده می‌دانند.

۲. اهمّیت و ضرورت پژوهش

مشخص است که انگیزه‌ی قانون‌گذار از اعمال مجازات‌های سنگین همچون اعدام، پیشگیری است، زیرا جرایم موادّ مخدرّ به قدری سنگین و خطرناک است که قانون‌گذار آن‌ها را مستحقّ مجازات اعدام می‌داند اما آن‌چه ضرورت این کار را روشن می‌سازد آن است که در حقیقت امر با وجود اجرایی شدن مجازات اعدام باز هم جرایم رواج دارند و تکرار می‌شوند. پس این مجازات نتوانسته هدف مقنّن را محقق سازد و از طرفی، در بسیاری از موارد توجّه دادرس یا دادگاه به شرایط و احوال حاکم بر مجرم در پرونده‌های موادّ مخدرّ بسیار عادلانه‌تر برای صدور حکم است و توجّه به صرف متن قانون و مجازات معین شده در آن در بسیاری از موارد پسندیده نیست و چه بسا به دور از عدالت باشد. از این‌رو، ضرورت دارد تا مجموعه‌ای از مجازات‌ها به عنوان مجازات‌های هم‌عرض اعدام برای این گونه موارد معین شود؛ تا بنا بر شرایط متفاوت و همین‌طور لحاظ کردن آثار و احوال مجرم مجازات متناسب تعیین شود؛ با این وجود، بهره‌گیری از مجازات اعدام در بسیاری از جرایم موادّ مخدرّ پذیرفته است.